

Seminar

Urejanje prostora na vodovarstvenih območjih

torek, 6. oktober 2009 (9:00 - 16:00)

Ljubljana, hotel Mons

POVZETEK IZHODIŠČ, PREDLOGOV IN SMERNIC

Dne 6.10.2009 je v hotelu Mons na Brdu pri Ljubljani potekalo posvetovanje z naslovom »Urejanje prostora na vodovarstvenih območjih«, ki ga je organiziralo podjetje E-NET OKOLJE v sodelovanju z Geološkim zavodom Slovenije. Na seminarju so bila predstavljena predavanja, ki so obravnavala:

- a) izhodišča za določitev vodovarstvenih območij ter pomen in praktični prikaz analiz tveganja za posege na vodovarstvenih območjih,
- b) praktične izkušnje iz sodelovanja z javnostjo v postopku sprejemanja novih uredb o vodovarstvenih območjih (zlasti s stališča kmetijske rabe tal in odvajanja in čiščenja odpadnih komunalnih vod) ter
- c) problematiko prilagajanja prostorskega načrtovanja vodovarstvenim režimom in uporabe inštrumentov presoje vplivov na okolje ter okoljskega poročila.

Kot predavatelji so sodelovali strokovnjaki različnih strok. Predavanja so bila usmerjena tako teoretično, kakor tudi s prikazom praktičnih primerov pri načrtovanju prostora. Predavatelji so svoje predstavitve naravnali tudi problemsko. V svojih predavanjih so nakazali odprta vprašanja pri uveljavljanju vodovarstvenih območij v prostoru in pri udejanjanju vodovarstvenih režimov. Hkrati s tem je potekala tudi strokovna razprava. Na podlagi tega so se oblikovali nekateri predlogi, izhodišča in predlogi nadaljnjih smernic za načrtovanje in vpeljavo vodovarstvenih režimov in območij v prostoru.

Probleme in odprta vprašanja v zvezi z načrtovanjem prostora na vodovarstvenih območjih lahko razdelimo v naslednje velike skupine:

- A. Uveljavljanje načel trajnostnega razvoja
- B. Razumevanje dejavnosti in posegov na vodovarstvenih območjih
- C. Problemi praktične narave, ki se razlikujejo od primera do primera

A. Uveljavljanje načel trajnostnega razvoja

Tako kot pri mnogih drugih problemih vezanih na varovanje prostora in okolja pri udejanjanju načel trajnostnega razvoja, se tudi pri uveljavljanju vodovarstvenih režimov kaže izrazita nenaklonjenost družbe, kjer je ta soočena s temi režimi. Ta pogosto zelo izrazita nenaklonjenost družbenega okolja, v katerega se umeščajo vodovarstvena območja, se kaže kot učinek »ne na mojem dvorišču - NIMBY«. Do izraza pride tako v fazi načrtovanja, kakor tudi v fazi javne razprave o podanih predlogih. Vse to nas vodi do paradoksalnih razmer, ko vsi člani družbe pričakujejo zdravo pitno vodo, hkrati pa na posreden ali neposreden način nasprotujejo omejevanju nekaterih dejavnosti in posegov na napajalnih območjih vodnih virov zajetih za oskrbo prebivalstva s pitno vodo.

Takšen nivo družbenega razumevanja rabe prostora vodi do tega, da ima razvoj prednost pred varstvom naravnega okolja in njegovih virov. Vsi problemi in zahteve so usmerjene na državo, kot edinega krivca in edinega odgovornega, čeprav je voda last vseh državljanov Slovenije. Pri uveljavljanju načel družbene odgovornosti na področju zaščite in varstva vodnih virov še nismo presegli zavedanja, da voda ne pozna meja, še zlasti ne meja majhnih ali velikih občin.

V zvezi z udejanjenjem načel trajnostnega razvoja se odpira vrsta vprašanj, ki so povezana s pravnim redom, še zlasti z okoljsko in prostorsko zakonodajo. *Pri tem lahko ugotovimo, da se pravne dokumente s tega področja praviloma upošteva le dobesečno (kvantitativno), ne pa tudi njihove vsebine, smisla in namena (kvalitativno). V zvezi s tem lahko omenimo tudi pomanjkljivo in včasih napačno razumevanje načel varovanja.*

B. Razumevanje dejavnosti in posegov na vodovarstvenih območjih

Pri upoštevanju pravnih načel lahko ugotovimo, da je veljavna prostorska zakonodaja razdrobila prostorsko načrtovanje na številne občine, ki vsaka zase neracionalno izrabljajo prostor, na primer z izgradnjo številni poslovnih in obrtnih con. Prav tako v občinskih in državnih prostorskih aktih ni opaziti usmeritev k zmanjšanju obremenitev v prostoru. Premalo pozornosti se nameni možnostim variantnih rešitev v najzgodnejših fazah načrtovanja, okoljska poročila pa praviloma obravnavajo že definirane posege. Posegi so obravnavani le posamezno, povsem zanemarjeni pa so kumulativni vplivi na okolje. To se odraža tudi v številnih konfliktih z vodovarstvenimi območji. *Predavatelji menijo, da je te probleme možno rešiti le s prenosom prostorskega načrtovanja na regionalno oziroma medobčinsko raven.*

Načrtovanje prostora in načrt upravljanja z vodami sta procesa, ki sta vzporedna. Zaradi tega je nujno potrebno usklajevanje in medsebojno dopolnjevanje obeh. Pri tem pa nastopajo številne pomankljivosti. Kot izhod iz naštetih načelnih in praktičnih problemov lahko poudarimo vlogo analize obremenitev in vplivov ter analize tveganja. Obe analizi sta neposredna vez med načrtovanjem rabe prostora in varovanjem vodnih virov.

Pri razumevanju dejavnosti in posegov na vodovarstvenih območjih opažamo neenakomerno razdelitev bremen pri varovanju vodnih teles. Tem vprašanjem je potrebno posvetiti več pozornosti. Ena od dejavnosti, ki sproža veliko vprašanj in dilem na vodovarstvenih območjih je kmetijstvo. Za kmetijstvo na vodovarstvenih območjih lahko najdemo tako pozitivne, kot tudi negativne argumente. Zaradi tega je potrebno več energije vložiti v vrednotenje teh pozitivnih in negativnih vidikov in s tem priti do bolj otipljivih kvantitativnih rezultatov, ki bodo omogočali lažje sprejemanje odločitev. Na vodovarstvenih območjih bo tako tudi lažje spodbujati predvsem tiste ukrepe, ki so že del obstoječega kmetijskega okoljskega programa in ki imajo čim večje učinke na zmanjševanje obremenitev podzemne vode. *Spodbujati je potrebno neposredne dogovore med kmetijskim gospodarstvom in upravljavcem vodovoda.*

C. Praktični problemi

V fazi sprejemanja veljavnega Zakona o vodah je zakonodajalec predvidel, da bo pri uveljavljanju vodovarstvenih načel prešel iz občinske ravni dosedanjih odlokov dokaj hitro na medobčinsko raven. Metodologija sicer to omogoča, vsakdanja praksa pa pokaže drugačno sliko. Priprava vladnih uredb o vodovarstvenih območjih zahteva bistveno več časa, zaradi česar imamo v tem trenutku sprejetih le 7 vladnih uredb o vodovarstvenih območjih, mnogo manj kot je bilo pričakovano ob uveljavitvi Zakona o vodah leta 2002. Poglavitni razlog je ravno velika razdrobljenost prostorskega načrtovanja in upravljanja z vodnimi viri. Takšno stanje je neustrezno in ga je potrebno spremeniti.

Uveljavljanje novejših načel in zahtev po varovanju zajetih vodnih virov s prehodom iz zastarelih, neaktualnih in tudi protislovnih občinskih odlokov je težavno.

Glede na vzpostavljene vodovarstvene režime lahko ugotovimo, da se načrtovanje v prostoru ne usmerja stran od teh območij, temveč zapolnjuje vrzeli že dosedaj neutrežno umeščenih posegov in dejavnosti ter se koncentrira na širših – zunanjih območjih, ki nimajo izključevalne vloge.

Pomemben del načrtovanja posegov na vodovarstvenih območjih je tudi analiza tveganja, ki se jo pri projektiranju, po mnenju predavateljev, ne upošteva v zadostni meri. Tako lahko ugotovimo, da se pri načrtovanju in projektiranju premalo upošteva problematika variantnih rešitev in analiza njihove ustreznosti. *Zaradi tega je potrebno zagotoviti zgodnejše sodelovanje med načrtovalci in projektanti na eni strani ter izdelovalci analiz tveganja in presojevalcev obremenitev na drugi strani. V te analize pa je potrebno vključevati tudi čim širšo javnost.*

Pri načrtovanju in sprejemanju vodovarstvenih območjih se pogosto pojavijo problemi odnosov z različnimi javnostmi, ki na vodovarstvenih območjih izražajo zelo raznolike interese. Temu vprašanju je potrebno posvetiti večjo pozornost, saj je v tem trenutku zaradi različnih interesov v prostoru ustavljena vrsta postopkov za sprejem novih vodovarstvenih režimov.

Sestavni del varovanja vodnih virov so tudi zaščitni ukrepi, prepovedi in omejitve posegov v prostor, to je graditve objektov. Zaradi pomanjkanja ustrežnejše klasifikacije, je bila za opredelitev posegov v prostor, v fazi priprave generičnega pravilnika o kriterijih za določanje vodovarstvenih območij, uporabljena standardna klasifikacija objektov, ki pa se v nekaterih primerih izkaže za premalo natančno. *Zaradi tega bi bilo potrebno za vodovarstvena območja vložiti dodatne napore v natančnejšo klasifikacijo objektov.*

Sklep

Na podlagi vedenja o številnih vidikih vodovarstvenih območij ter na podlagi dejstev, ki so bila osvetljena v okviru predavanj in razprav na seminarju »Urejanje prostora na vodovarstvenih območjih«, lahko ugotovimo, da je načrtovalska in projektantska stroka na tem področju naredila pomembne in kvalitetne korake v smeri izboljšanja stanja.

Hkrati s tem pa lahko vidimo, da so številna vprašanja in dileme še vedno odprte, z razvojem in udejanjanjem novih vodovarstvenih območij pa se porajajo nova. Zaradi tega je potrebno ohraniti in nadaljevati dialog o vodovarstvenih območjih, tako z vidika komunikacije med stroko in javnostmi, kot tudi med različnimi strokami, ki se ukvarjajo z vodovarstvenimi območji. Zaradi velike razdrobljenosti upravljanja s prostorom in vodnimi viri je potrebno dati čim večjo vlogo sodelovanju javnosti na medobčinski ravni.

Prav tako pa je potrebno nadaljevati s strokovnim razvojnim in znanstvenim delom na področju varovanja vodnih virov.

Pripravil:

doc.dr. Mihael Brenčič, univ.dipl.inž.geol.

UL NTF, Oddelek za geologijo & Oddelek za hidrogeologijo, Geološki zavod Slovenije

(v sodelovanju z ostalimi predavatelji)